

Blecha na festivalu Divadlo evropských regionů v Hradci Králové

Inscenace hry Blecha americké autorky Naomi Wallace byla vybrána pro prestižní festival Divadlo evropských regionů. Ten se každoročně, letos již po osmnácté, koná v Hradci Králové. Hlavním pořadatelem je Klicperovo divadlo z Hradce Králové a účastní se ho soubory z dvanácti zemí.

Pro letošní ročník si pořadatelé vybrali i inscenaci Komorní scény Aréna Blecha, kterou se souborem nazkoušel režisér Peter Gábor a u nás dosud neuvedená hra měla premiéru v listopadu 2011.

Za roli Paní Snelgravové se dostala její představitelka Alena Sasínová-Polarczyk do nejužší nominace na Cenu Thálie za rok 2011.

Příběh Blechy nás zavádí do Londýna roku 1665, kdy ve městě vrcholí morová epidemie. Bohatý manželský pár, jehož služebnictvo na mor zemřelo, byl odsouzen k měsíční karanténě ve svém domě. Nyní zbývají pouhé tři dny a nedobrovolní vězni budou moci opět ven. Jenže právě v tu chvíli se v domě objeví nezvaní hosté – uprchlý námořník a tajemná mladá dívka. A tak morová stráž přinutí nesourodou čtveřici, aby v domě zůstala dalších 28 dní, tak jak to vyžadovaly tehdejší zákony. Společenské rozdíly pomalu berou za své a postavy postupně odhalují svá tajemství.

Naomi Wallace Blechu napsala s osobitým humorem, básnickou metaforou a současným jazykem, který historicky pevně ukotvený příběh nenásilně aktualizuje.

Naomi Wallace (1960) je americká dramatička, scenáristka (cenami ověřený film Lawn Dogs z roku 1997) a básnířka. Svou první hru napsala až ve dvaatřiceti, do té doby psala poezii.

Ve svých hrách se vyjadřuje ke stavu současného světa a nijak neskryvá své levicové vidění. Kritizuje americkou zahraniční politiku, bojuje za lidská práva a angažuje se v obraně palestinských zájmů na Blízkém východě.

Hrdinové jejích her bývají velmi mladí, dokonce i v dětském věku, přesto jednájí překvapivě moudře a jejich postoje jsou nezvykle statečné.

Naomi Wallace je autorkou velmi ceněnou a úspěšnou. Její hry jsou uváděny v USA, v Evropě i na Blízkém východě. Hra Blecha (v originále One Flea Spare) získala v roce 1996 hned několik prestižních ocenění.

Inscenace Blecha ostravské Komorní scény Aréna je zařazena na program festivalu Divadlo evropských regionů v Hradci Králové na sobotu 23. června 2012 ve 22:00 hodin ve Studiu Beseda.

Naomi Wallace

Komorní scéna Aréna Vás zve na PREMIÉRU

BLECHA

Narodila jsem se z kousku hvězdy, který probodnul matčino srdce.

ČESKÁ PREMIÉRA
20.11.2011 | 18.30 hodin

Reprízy: 21. 11., 28. 11. a 15. 12. vždy v 18.30 hodin

PŘEKLAD

ANDREA HOFFMANNOVÁ

REŽIE A VÝBĚR SCÉNICKÉ HUDBY

PETER GÁBOR

SCÉNA A KOSTÝMY

KATARÍNA HOLKOVÁ

HUDBA K PÍSNÍM

NIKOS ENGONIDIS

DRAMATURGIE

A PŘEKLAD PÍŠŇOVÝCH TEXTŮ

TOMÁŠ VÚJTEK

HRAJÍ:

JAN FIŠAR j. h.

ALENA SASÍNOVÁ-POLARCZYK

JOSEF KALUŽA

ZUZANA TRUPLOVÁ

MAREK CISOVSKÝ

ARÉNA

komorní scéna

průkopnická společnost

IANDERSON
ADVERTISING.

OSTRAVA!!!

aréna

91609

komorní scéna

28. října 2, 701 85 Moravská Ostrava
www.divadloarena.cz

Vstupenky si můžete rezervovat v pokladně KSA

Telefon: 595 155 595, e-mail: rezervace@divadloarena.cz

PROSÍME CHOĎTE VČAS,
po zahájení představení není možný přístup do hlediště.

Autorská práva k dramatickému textu a překladu zastupuje
AURA-PONT s.r.o., Veslařský ostrov 62, 147 00 Praha 4

Divadelní inscenace realizujeme za finanční podpory
Ministerstva kultury České republiky.

Činnost Komorní scény Aréna
příspěvkové organizace statutárního města Ostrava,
je financována z rozpočtu města Ostravy.

OSTRAVA!!!

IANDERSON
ADVERTISING

ČESKÝ ROZHLAS
OSTRAVA

program
společně s...
společně s...

ORION

RADL
plakátové plochy

Naomi Wallace

Komorní scéna Aréna Vás zve na PREMIÉRU

BLECHA

Narodila jsem se z kousku hvězdy, který probodnul matčino srdce.

ČESKÁ PREMIÉRA

20.11.2011 | 18.30 hodin

Reprízy: 21. 11., 28. 11. a 15. 12. vždy v 18.30 hodin

PŘEKLAD
ANDREA HOFFMANNOVÁ

REŽIE A VÝBĚR SCÉNICKÉ HUDBY
PETER GÁBOR

SCÉNA A KOSTÝMY
KATARÍNA HOLKOVÁ

HUDBA K PÍSNIM
NIKOS ENGONIDIS

DRAMATURGIE A PŘEKLAD PÍSNŮVÝCH
TEXTŮ
TOMÁŠ VŮJTEK

HRAJÍ:
JAN FIŠAR j. h.
ALENA SASÍNOVÁ-POLARCZYK
JOSEF KALUŽA
ZUZANA TRUPLOVÁ
MAREK CISOVSKÝ

aréna
komorní scéna
příspěvková organizace

IANDERSON
ADVERTISING.

OSTRAVA!!!

Premiérové okénko

Naomi Wallace Blecha

Narodila jsem se z kousku hvězdy, který probodnul matčino srdce.

Překlad: Andrea Hoffmannová/ Režie: Peter Gábor/ Scéna a kostýmy: Katarína Holková/

Hudba: Nikos Engonidis/ Dramaturgie: Tomáš Vůjtek

Hrají: Jan Fišar j. h., Alena Sasínová-Polarczyk, Zuzana Truplová, Josef Kaluža, Marek Císovský

Americká dramatička, scenáristka a básnířka Naomi Wallace je autorkou velmi ceněnou a její hry jsou uváděny ve Spojených státech i v Evropě. Její hra Blecha (One Flea Spare), kterou uvádíme v české premiéře, měla premiéru v roce 1996 v Londýně a od té doby se s úspěchem hraje na světových jevištích. Její strhující děj se odehrává za morové epidemie, která zachvátila Londýn v létě roku 1665. Bohatí manželé, jejichž služebnictvo moru podlehlo, právě ve zdraví přečkali karanténu. Zbývají pouhé tři dny do jejího konce, když se v jejich domě objeví nezvaní hosté - uprchlý námořník a tajemná mladá dívka. Morová stráž přinutí čtveřici, aby v domě zůstala dalších 28 dní v nové karanténě, jak to vyžadovaly tehdejší zákony. Společenské rozdíly postupně berou za své a smutná i krutá tajemství, která si postavy s sebou přinášejí, jsou pozvolna odhalována, ale způsob, jakým se to děje, otevírá prostor pro osobitý humor i básnickou metaforu. Ačkoli je hra historicky pevně ukotvena, jazyk postav je současný a nenásilně tak děj aktualizuje.

Premiéra v neděli 20. listopadu v 18. 30 hodin

Blechy se děším a zároveň se na ni těším!

Rozhovor se Zuzanou Truplovou

Jaké to je, být nejmladší v souboru? Osvobozující nebo stresující?

„Asi ani jedno (*smích*). Někdy to má jisté výhody, někdy zase ne. A je fakt, že i když se snažím dělat v práci maximum, občas si něco většinou omlouvám - že nepůjde všechno hned, protože nemám tolik zkušeností, jako má starší kolegové.“

Ještě před rokem jste byla studentkou konzervatoře. Jaké byly vaše tehdejší představy o budoucím hereckém životě? Hodně odlišné od toho, co nyní opravdu žijete?

„Je to přesně „to“ (*smích*) a je fakt, že jsem si ani nepředstavovala něco jiného. Asi i díky tomu, že jsem už na škole hostovala v NDM a pak tady v Aréně. Ale když jsem přišla do Ostravy, tak mě jako diváka nejprve oslovili Bezručí, moc se mi líbil *Trainspotting* a *Britney goes to heaven*. Ale pak se můj názor začal asi víc formovat, začala jsem chodit do Arény a hrozně jsem toužila do tohoto divadla časem nastoupit.“

A o nějakém mimoostravském divadle jste neuvažovala?

„Ale jo, ve čtvrtáku jsem psala i do jiných divadel, které by mě zajímaly, třeba do Husy na provázku, do Hádíva, do Činoherního studia v Ústí n. Labem a pak třeba do Dejvického divadla, ale tam nebyla vůbec naděje, protože pochybuju, že tam berou někoho, kdo je sotva po škole (*smích*).“

Divadlu už jste se koukla trochu na zoubek, lákají vás i další herecké možnosti jako je třeba film nebo televize?

„Já bych určitě chtěla hrát ve filmu a taky pořád čekám, až mi někdo zavolá (*smích*). Ale divadlo mě teď dost zaměstnává, a že bych se nějak hrnula třeba do seriálů, jezdila na castingy apod., tak to nedělám. Zatím. Ale nebráním se tomu cokoliiv točit... no cokoliiv... ale jo, cokoliiv (*smích*). I když jsem dřív prohlašovala, že do seriálu nikdy, tak... jsou to peníze, že jo... (*smích*)“

Doporučila byste těm, kteří se chtějí stát herci, studium na ostravské konzervatoři?

„Doporučila, ale jedině v případě, že jich nevezmou do ročníku tolik jako nás. Protože nás bylo čtrnáct, což byl největší ročník já nevím za kolik let a tím pádem to bylo vše hodně o ostrých loktech, protože každý se snažil prosadit. Což se nakonec povedlo pěti lidem a tři holky jsou na JAMU. A ti zbylí spolužáci buď šli od divadla nebo mají práci v rádiích a jeden šel dokonce na Banskou.“

Vy jste z Vysočiny, z Jihlavy. Proč jste šla na školu až do Ostravy?

„No to je úplně jednoduché, protože jsem to zkoušela do Prahy na konzervatoř, tam mě nevezali, v Brně tehdy neotvírali ročník vůbec a tak jsem šla sem.“

Když jste z konzervatoře přišla do divadelní praxe, co jste zjistila, že vás ta škola nenaučila?

„V podstatě mi teď přijde, že mě ta škola nenaučila vůbec nic (*smích*). Je to asi hloupé to takhle říct, ale třeba práce s textem, jak jednat na jevišti, jak pracovat s kolegy... Asi to bylo i tím, že nás bylo v ročníku tolik. Takže já se učím pořád a nejvíc právě tady v divadle.“

Diváci mají možnost se s vámi setkat nejen na jevišti Arény, ale mohou vás vidět i na koncertech coby rapperku. Jak se zrodila MC Zuzka?

„To bylo taky velice jednoduché. Jednou byla v Jihlavě nějaká párty, já jsem tam něco rappovala a odchytl mě nyní můj současný manažer a už jsem jela do studia, už jsem natáčela první skladby. Mělo to strašný úspěch na mém profilu na My space, no a pak už se na to začaly nabalovat další a další věci. Některé z nich nebyli příliš šťastné, ale co už teď. Ale je fakt, že teď už moc nekonzertuju, protože mám hodně práce tady v divadle. Ale pořád připravuju tu svou desku, kterou bych chtěla vydat.“

Půjde o vaše autorské skladby?

„Texty si píšu já a hudbu si nacházím tak porůznu. Buď si beatmakeri najdou nás nebo my je, protože se nám třeba líbí, co udělali pro jiné umělce, líbí se nám styl toho podkladu, tak je oslovíme. Anebo osloví oni nás, protože jsou to lidi, kteří se snaží taky nějak prosadit a hledají interprety.“

Jak jste se vůbec k rappu dostala? Proč zrovna tento styl?

„Já rapp poslouchám hrozně dlouho, asi od třetí třídy. On to poslouchal strašně brácha, mě se to vždycky strašně líbilo. Baví mě to, baví mě ty texty, které jsou často vtipné, trefné, někdy vulgární, baví mě ta hudba.“

Oblíbený rapper?

„Můj? Asi Vladimír 518 z PSH, toho mám ráda.“

Zmiňovala jste se ostrých loktech, které jste v ročníku museli mít. Když jste začala hostovat v divadlech, setkala jste se třeba otevřeně se závistí spolužáků?“

„To jo, to bylo šílené, někdy fakt šílené situace. Když jsem dostala Ofélii, tak to byly „reakce“ a tehdy se ukázalo, jaký je kdo člověk. Spolužačky se ohromeně ptaly – jako ty, jo? Tak to snad není možné! Pak přišly na generálku, všechny se posadily do první řady a...koukaly. Bylo to těžké. Ale jejich reakce byly přirozené.“

Vy nejste z herecké rodiny – jak vás tedy doma berou? Jako tu dcerušku – herečku anebo trochu černou ovci rodiny?

„Asi trochu obojí (*smích*). Doma si ze mě pořád dělají srandu, no jo, vy umělci – ale vlastně jsou na mě pyšní a podporují mě. Když byli na Hamletovi, tak maminka proplakala celé představení od té doby, co se ve hře stávám šílená (*smích*).“

Vy patříte ke generaci, která už prakticky nezažila společný stát, nezažila slovenštinu běžně v médiích. Teď zkoušíte se slovenským režisérem Peterem Gáborem – rozumíte mu vůbec?

„Jo, rozumím. On se mě teda pořád ptá, jestli mu rozumím, ale já myslím, že i pro tu naši generaci to není úplně cizí jazyk, zase nejsme takový nýmandi, to si možná právě myslí ty staré generace (*smích*). Jasně, že nerozumím některým výrazům, nevěděla jsem třeba, co je to *lopta*, ale jinak je to v pohodě. Ale Východňárům, tak těm teda fakt nerozumím (*smích*). Problémy jsem měla s ostravštinou, v prváku jsem na intru nerozuměla ani ň – např. *bulat*, *cukle*, *štrample*... Ve škole se mi smáli, že jsem úplně mimo a nejvíc je rozčilovalo, když jsem řekla sory, přídu dýl a vodevři to vokno. (*smích*). Teď už se chytám a občas se přistihnu, že začínám mluvit trochu ostravsky.“

Hra Blecha se odehrává v době morové epidemie, kdy lidé prožívali permanentní strach a hrůzu. Je něco, co děsí vás?

„Děsí? Nejvíc mě vždycky děsí to, když začneme zkoušet novou věc, jak to dopadne (*smích*). Ale opravdu, to mě děsí. Děsí mě, že to nedám, že to nezvládnu, že zklamou kolegy, že zklamou všechny, protože budu špatná.“

Tak z jiné strany – co vás naplňuje radostí, na co se těšíte?

„Já mám radost z normálních, banálních věcí. Jako třeba, že můžu svému klukovi udělat večeři. A taky z toho, když se mi něco povede a mám zpětnou vazbu – a proto taky dělám divadlo. A taky se těším na tu Blechu. Zároveň se toho děším a zároveň se na to těším! (*smích*)“

Naomi Wallace Blecha
Narodila jsem se z kousku hvězdy, který probodnul matčino srdce

Překlad:	Andrea Hoffmannová
Režie a výběr scénické hudby:	Peter Gábor
Scéna a kostýmy:	Katarína Holková
Hudba k písním:	Níkos Engonidis
Dramaturgie a překlad písňových textů:	Tomáš Vůjtek
Inspice:	Vojtěch Orenič
Text sleduje:	Kamila Holaňová

Osoby a obsazení:	
Pan William Snelgrave-postarší zámožný muž	Jan Fišar, j. h.
Paní Darcy Snelgravová-postarší žena	Alena Sasínová-Polarczyk
Bunce-námořník, ke třicítce	Josef Kaluža
Morse-dvanáctiletá dívka	Zuzana Truplová
Kabe-hlídač a stráž	Marek Cisovský

Česká premiéra v neděli 20. 11. 2011 v 18. 30 hodin

Hru Naomi Wallace uvádíme pod českým názvem Blecha, který je proti originálu drobně pozměněn. V angličtině je titul hry citací z prvního verše druhé strofy básně Blecha barokního básníka Johna Donna. One Flea Spare pak může znamenat jak blechu, která má být ušetřena, tak blechu, která je nadbytečná, navíc. Český překlad však tuto jazykovou hru neumožňuje, proto jsme titul upravili.

„Hra One Flea Spare byla napsána na objednávku londýnského Bush Theatre, kde měla premiéru 18. října 1995. První americké uvedení se uskutečnilo 27. února 1996 v Actors Theatre v Louisville během Humana Festival of New American Plays. Americkou premiéru pak měla hra 25. února 1997 v The Joseph Papp Public Theatre během New York Shakespeare Festivalu. Autorská práva k dramatickému textu a překladu zastupuje Aura-Pont s. r. o. Veslařský ostrov 62, 147 00 Praha 4.“

Naomi Wallace (1960) je americká dramatička, scenáristka (cenami ověňčený film Lawn Dogs z roku 1997) a básnířka. Svou první hru napsala až ve dvaařiceti, do té doby psala poezii.

Samotnou mě překvapilo, jak moc mě baví pracovat s jinými lidmi, pracovat společně na vzniku něčeho nového. Byla jsem samotářka, když jsem psala své básně, ale pak jsem zjistila, že má práce se zlepšuje, když tvořím i s ostatními, a proto jsem hledala publikum, abych s ním vedla dialog.

Ve svých hrách se vyjadřuje ke stavu současného světa a nijak neskrývá své levicové vidění (např. její hra In The Heart of America kriticky reflektuje válku v Perském zálivu v roce 1991, její hra Things of Dry Hours se vrací do období hospodářské krize v třicátých letech

minulého století a čerpá z dějin amerického komunistického hnutí, stejné období zachycuje i hra *The Trestle at Pope Lick Creek* a násilí na mexické hranici v Texasu je tématem hry *The War Boys*). Kritizuje americkou zahraniční politiku, bojuje za lidská práva a angažuje se v obraně palestinských zájmů na Blízkém východě.

Vyrůstala jsem v Kentucky, ale moje matka byla Holanďanka, která pocházela z levicové dělnické rodiny z Nizozemí. A můj otec zase pocházel z lepší rodiny z Filadelfie, ale žil v Kentucky. Díky tomu jsem už od dětství poznávala tradice obou společenských vrstev. Většinu dětství jsem prožila v rodině mé matky, která se zapojila do odboje za okupace během druhé světové války. Ukřývali Židy a komunisty a samozřejmě i Židy komunisty (protože nejlepší komunisti byli Židé) ve svém sklepě a aktivně se účastnili boje s okupanty. Můj otec se angažoval v boji za občanská práva, a tak mě vychovávala matka. Oba mí rodiče také organizovali protesty proti válce ve Vietnamu.

Hrdinové jejich her bývají velmi mladí, dokonce i v dětském věku, přesto jednají překvapivě moudře a jejich postoje jsou nezvykle statečné.

*Často u dětí pozoruji sílu vzepřít se tvrzení, že nic se nedá změnit. A zatímco většina lidí to nazývá naivitou, já myslím, že je to velká odvaha, které si ovšem naše společnost nijak necení a aktivně ji potlačuje. Naše kultura se extrémně vymezuje vůči mládeži a v podstatě chápe mládí jako nemoc. Zvláště mladé lidi z nižších vrstev vnímáme jako problematické, protože je tu nebezpečí, že se o sebe nedokážou postarat a skončí na drogách, místo toho abychom v nich viděli zdroj neuvěřitelné energie, kreativity a talentu. Také od dětí se očekává, že se budou chovat určitým způsobem, a mi se právě líbí ta nepředvídatelnost jejich chování, která je jim vlastní. Proto jsou v mých hrách dětské postavy. Někdy děti prostě nejednají podle pravidel, k čemuž přirozeně inklinují, a tohle už jsme my jako dospělí většinou ztratili. **

Naomi Wallace je autorkou velmi ceněnou a úspěšnou. Její hry jsou uváděny v USA, v Evropě i na Blízkém východě. Hra *One Flea Spare* získala v roce 1996 tato ocenění: Susan Smith Blackburn Prize, Fellowship of Southern Writers drama Award, Kesslering Prize. V roce 1997 dokonce získala cenu Obie za nejlepší hru. Své obdivovatele má i mezi americkými dramatiky, tím největším je slavný dramatik a scenárista Tony Kushner (např. kultovní drama *Andělé v Americe*).

*Seděl jsem v divadle na loňském Humana Festivalu zcela neschopen pohybu po závěrečném monologu z *One Flea Spare*. Znal jsem dobře tvorbu Naomi Wallace, vždyť jsem režíroval její dřívější hry a věděl jsem, že má ohromný talent a že se od ní můžeme nadát skutečně velkých věcí. Ale nic z toho mě nepřipravilo, dokonce ani můj obdiv k jejím hrám a k jejím nádherným, drsným i dojemným, brilantně napsaným politickým básním, na zážitek z této hry, která podle mého názoru patří k tomu nejlepšímu, co bylo v pro divadlo napsáno u nás či v Anglii za posledních dvacet let. ***

*revcom.us/a/1232/naomirwinterview.htm

** www.ncstage.org/pages/productions/mainstage-season/one-flea-spare.php

V letech 1665-1666 zasáhla Anglii morová epidemie, kterou označujeme jako Velký mor. V jejím průběhu přišla o život asi pětina obyvatel Londýna (téměř 100 000 lidí). Předpokládá se, že nákaza se do města dostala s holandskou obchodní lodí, která vezla bavlnu z Amsterdamu (v Nizozemí se mor objevil již v roce 1654). V dubnu byly zaznamenány

první úmrtí a v červenci se nákaza rozšířila i do City a král Karel II. se svým dvorem odjel do Oxfordu. Brzy jeho příkladu následovali všichni ti, kteří měli dostatek prostředků, aby z města mohli odejít. Počet úmrtí brzy stoupl na 1000 lidí za týden a už v září se vyšplhal na neuvěřitelných 7000 úmrtí za týden. S nastávajícím podzimem se počty mrtvých začaly snižovat a v únoru už bylo v Londýně natolik bezpečno, že se král se svým dvorem vrátil do města. V září 1666 zachvátil velký požár londýnské doky a vlastně tak ukončil morovou epidemii, protože při něm uhořely londýnské krysy i jejich blechy, které mor přenášely. Morové bakterie se totiž v bleším organismu rozmnožovaly s ďábelskou rafinovaností.

Jako mor dnes označujeme onemocnění způsobované mikroblem - *Yersinia pestis*. Rodové jméno *Yersinia* dostal tento bacil po jednom ze svých objevitelů - Švýcaru Alexandru Yersinovi (1863 - 1943), žákovi slavného Louise Pasteura (1822 -1895).

Yersinia pestis je drobná gramnegativní tyčinka, která je schopná existovat v širokém rozmezí teplot. Mor je původně zoonóza, to znamená, že se vlastně jedná o onemocnění zvířat, které se za určitých okolností může přenést i na člověka.

.....

Morová bakterie také nedokáže napadnout lidský organismus bez „pomoci“, nepronikne ochrannou vrstvou pokožky. Potřebuje někoho, kdo ji do lidského těla dopraví, a tím nosičem je blecha. Nejčastěji to bývá krysí blecha *Xenopsylla cheopis*, která se sama nakazí od nějakého hlodavce. Bakterie může přenášet i blecha lidská *Pulex irritans*, ale je v tom méně úspěšná. *Xenopsylla cheopis* totiž má ve svém trávicím traktu část, která se nazývá *proventriculus* (možno přeložit jako „předžaludek“), a když pozře bakterie moru, začnou se jí tyto mikroorganismy v trávicím traktu množit. Někdy to jde tak daleko, že zcela zaplní *proventriculus*, a tím znemožní průchod potravy. Od *Yersinie* je to vlastně velice chytrá strategie - z postižené blechy udělá doslova vraždící monstrum, protože vyhladovělý hmyz se snaží doplnit krev do svého trávicího systému a úporně napadá všechny teplotokrevné živočichy, na které narazí. Pokaždé když se pokusí neúspěšně nasát další dávku krve z hostitele, vyvrhne část obsahu svého trávicího ústrojí do rány, a tím se do oběti dostane i množství *Yersinií*.

Karel Černý - Jiří M. Havlík, Jezuité a mor, Praha 2008

Mor, který se tehdy v Londýně rozšířil, označujeme jako dýmějový či bubonický (latinské bubo pochází z řeckého boubon a označuje zduřená třísla - nejčastější průvodní znak morové nákazy). Průběh nemoci nás i dnes naplňuje hrůzou a děsem.

U člověka nakaženého dýmějovým morem je bez aplikace léků (jímž jsou teprve od čtyřicátých let dvacátého století antibiotika) pravděpodobnost úmrtí během dvou týdnů čtyři ku pěti. První stádium má příznaky podobné chřipce a je zpravidla provázeno vysokou horečkou. Ve druhém stádiu se v lymfatických uzlinách - nejčastěji v tříslech a v podpaží - tvoří bolestivé černé zduřenininy - dýměje. (Výjimku tvoří asi 10 procent obětí. U těchto nešťastníků vznikají dýměje uvnitř těla a jsou pak viditelné pouze při pitvě.)

Dýměje se zprvu objevují v podobě tmavých boulí. Velikostí se různí od jednoho do deseti centimetrů, ale všechny jsou neobyčejně odporné a bolestivé. Kritické stadium nemoci provází průjem a zvracení. Inkubační doba poznamenaná horečkou trvá od dvou do osmi dnů.

Třetím stádiem je plicní mor, vyznačující se smrtícím respiračním onemocněním - prudkým zánětem plic.

Dnes má pacient léčený antibiotiky naději na uzdravení v průběhu prvních dvou stadií; dojde-li onemocnění do třetího stadia, antibiotika nepomáhají.

Norman F. Cantor, Po stopách moru, Praha 2005

Průběh morové epidemie v Londýně zaznamenal ve své knize Deník morového roku známý spisovatel Daniel Defoe (1660-1731), který však v žádném případě nebyl očitým svědkem popisovaných událostí.

Dnes již víme, že Defoe nemohl mít na řádění Velkého moru ani útržkovité vzpomínky z útlého dětství, protože záhy po vypuknutí epidemie odejel s rodiči na venkov, odkud se vrátili teprve na jaře 1666. Ve městě však zůstal jeho staromládenecký strýc, sedlák Henry Foe, farník u sv. Botolpha poblíže Aldgate, jehož iniciály, nacionále, povolání i majetkové poměry se nápadně shodují s obdobnými charakteristikami údajného autora Deníku. Z mládí si tedy Defoe mohl uchovat určité představy o morových událostech z vyprávění svého strýce. Je však velmi nepravděpodobné, že by si Henry Foe vedl v době moru deník nebo pořizoval zápisky, jež by se později mohly stát předlohou Defoeova díla.

.....

Historická objektivita a věcnost četných informací v Deníku morového roku vyvolávají stále znovu spor o jeho hodnotě a funkci, v němž se část znalců Defoeova díla přiklání k výkladu Deníku jako historického dokumentu. Shodou okolností získal Defoe množství autentických a spolehlivých pramenů, kterých pak také hojně použil na četných místech textu. Tabulky úmrtnosti měl k dispozici již roku 1712, kdy publikoval jednu z nich v časopise Přehled. Odtud nejen převzal statistické údaje o počtech mrtvých a o příčinách smrti, nýbrž vyvodil z nich i poměrně přesné odhady o rychlosti a směru šíření epidemie. Tabulky uváděly také ceny chleba a dalších potravin, o nichž se H. F. rovněž zmiňuje. Dalším pramenem byla Nařízení vydaná starostou a konšely města Londýna, vztahující se k morové nákaze, přetištěná roku 1721 ve Sbírce dokumentů z doby posledního moru v roce 1665, jejíž další údaje Defoe rovněž používá. Při popisu lékařských opatření a snad i choroby samé čerpal Defoe z latinského spisu doktora Nathaniela Hodgese Loimologia, který se roku 1720 objevil v anglickém překladu. Dalším zdrojem byl pamflet nonkonformistického duchovního Thomase Vincenta Strašný hlas Boží v městě Londýně z roku 1667. Vincent byl jedním z kazatelů, kteří po smrti nebo po odchodu anglikánských duchovních z londýnských kostelů nastoupili na jejich místo. Z jeho bombastické nábožensko-didaktické prózy čerpá však Defoe pouze některé dílčí údaje. V neposlední řadě se prameny Deníku morového roku staly informace z dobových periodik, především Zpráv a Zpravodaje, která vydával průkopník žurnalistiky I' Estrange.

Daniel Defoe, Deník morového roku, Praha 1982 (doslov Martina Procházky)

Jedním z nejdůležitějších dokumentů, které Defoe ve své knize zveřejňuje, jsou Nařízení sestavená a vydaná starostou a radními města Londýna ve věci morové nákazy léta Páně 1665. Umožňují nám udělat si poměrně přesnou představu o nesmlouvavé přísnosti, s jakou městská rada prováděla karanténu ve městě stíženém epidemií.

Nikdo se nesmí vzdálit z nakaženého domu

Jestliže se kterákoli nakažená osoba v důsledku nedbalého dohledu nebo jakýmkoli jiným způsobem vzdálí nebo bude dopravena z místa nakaženého na jakékoli jiné místo, je farnost, z níž se taková osoba vzdálila nebo odkud byla dopravena, povinována, jakmile se jí o tom dostane zpráva, zajistit, aby řečená nakažená a uprchlá osoba byla navrácena na původní místo, a to v době noční. Osoby, které se takto provinily, budou z příkazu radního, příslušného tomu kterému obvodu, potrestány a dům toho, jenž takovou nakaženou osobu k sobě přijme, bude zapečetěn na dobu dvaceti dnů.

Každý nakažený dům budiž označen

Každý dům navštívený nákazou budiž označen červeným křížem dlouhým jednu stopu a umístěným uprostřed dveří, aby byl zřetelně vidět, a obvyklými slovy napsanými tiskacími písmeny, to jest „Bože, smiluj se nad námi“, která budou stát přímo nad řečeným křížem, a to tak dlouho, dokud řečený dům nebude úředně odpečetěn a otevřen.

Každý nakažený dům budiž strážěn

Biřic dohlédne, aby každý nakažený dům byl zapečetěn a aby u něho vartoval hlídač, jenž bude dbát, aby z domu nikdo nevyšel, a bude obyvatelům domu opatřovat potřebné věci na jejich vlastní náklad nebo -nemají-li prostředky - na náklad obce. Doba, po kterou uzavření domu potrvá, bude čtyři plné týdny.

Naomi Wallace ve své hře rozvíjí téma rušení sociálních bariér tváří tvář blízcí se smrti. Této apokalyptické rovnosti si byl vědom i Daniel Defoe.

Na káře bylo tak šestnáct sedmáct těl, některé bylo zabalené do plátěného prostěradla, jiné do hadrů, další bezmála úplně nahé nebo jen tak halabala přehozené, že když sjelo z káry, to málo, co mělo na sobě, spadlo a tělo dopadlo mezi ostatní dočista nahé. Moc už jim na tom nesešlo, jako ostatním nesešlo na té neudnosti, když už byli stejně všichni mrtví a měli být naházeni jeden před druhého do společného hrobu lidstva, jak bychom to mohli nazvat, protože tady se nedělaly žádné rozdíly, chudák či boháč, všichni pospolu. Jinak se nepohřbívalo a také ani nemohlo, protože rakve nebyly vůbec k dostání, když v takové pohromě jako tato mřelo tak nesmírné množství lidí najednou.

Sběrači mrtvol v Londýně nosili za epidemie kukly podobné ptačím hlavám s mohutným zobanem a brýle. V tomto plátěném zobáku byla napěchována rozmanitá směs koření (hřebíček, rozmarýn, majoránka, meduňka), které mělo zabránit vniknutí infekce do těla. Brýle sloužily k zamezení kontaktu rohovky s „morovým povětrím“. Odpovídalo to dobovým představám o šíření moru, jak je ve své knize zaznamenal i Defoe.

Proto nebylo ve mně pochyb, že se tato pohroma roznáší nákazou, to znamená jistými párami či výpary, jimž lékaři říkají efluvia, a to dechem, potem, zápachem z ran nemocných osob nebo snad ještě nějakou jinou cestou, jež je mimo dosah i samotných lékařů, kterážto efluvia pak působí na zdravé lidi, kteří se dostanou do určité blízkosti nemocných, okamžitě pronikajíce do vitálních částí těla řečených zdravých lidí, jimž pak krev uvádějí do okamžitého kvašení a jejichž ducha rozrušují do takového stupně, v jakém bylo jejich rozrušení zjištěno. A tak tito nově nakažení stejným způsobem přenášejí zase nemoc na jiné.

Existovalo však také vysvětlení náboženské, se kterým vyraželi do londýnských ulic samozvaní potulní kazatelé. Některé z těchto figurek přibližuje svým čtenářům i Defoe a vlastně tak inspiruje Naomi Wallace, jejíž Kabe tyto rysy částečně přijímá.

Předpokládám, že všichni již slyšeli o nechvalně proslulém Šalamounu Eaglovi, pominutci. Ten, jakkoli nakažen pouze v hlavě, nikoli na těle, chodil po ulicích a zvěstoval boží soud nad městem, strašlivý pohled to byl, někdy byl dočista nahý a na hlavě nesl pánev hořícího dřevěného uhlí. Co říkal, neřkuli co měl v úmyslu, opravdu jsem nemohl zjistit.

Drastická opatření, která se týkala domácích zvířat, šíření infekce zabránit nemohla, ale je pozoruhodné, jak blízko městská rada byla, pokud jde o určení vlastního přenašeče morové epidemie.

Pročpak se nám asi nařídilo, abychom zabili všechny psy a kočky, ne-li proto, že jelikož jsou to domácí zvířata a mají ve zvyku pobíhat od domu k domu a od ulice k ulici, mohou roznášet výpary a infekční proudění z nakažených těl právě v srsti a chlupech? Proto také hned na počátku nákazy vydali starosta a městská správa na radu lékařů nařízení, aby se všichni psi a kočky okamžitě pozabíjeli, a byl k tomu jmenován i zvláštní zřízenec, aby na vykonání příkazu dohlédl.

Je až k nevíře, můžeme-li spoléhat na to, co se říkalo, jak nesmírné množství těchto tvorů bylo odstraněno. Myslím, že šla řeč o čtyřiceti tisících psů a pětkrát více kočkách, jelikož málokterý dům byl bez kočky, někde jich měli víc, někdy bylo v domě koček i pět šest. Rovněž se vyvíjely všemožné snahy odstranit myši a krysy, zvláště pak ty vposled jmenované. Všude lidé kladli jed na krysy i jiné jedovaté věci a obrovské množství jich bylo také vskutku odstraněno.

Jisté ale je, že londýnské ulice byly dějištěm srdceryvných výjevů a nesnesitelná bolest přiváděla jejich obyvatele k šílenství.

Co by mohlo více otrást člověkem, jenž si uchoval schopnost zdravé úvahy, a co by hlouběji mohlo zapůsobit na duši než pohled na muže, jenž téměř nahý vyběhne z domu, snad přímo z postele, (...)-tedy co by mohlo být otrěsnější než pohled na tohoto člověka, jak se objeví na veřejné ulici, poskakuje, tančí a prozpěvuje a přitom koná tisíce nejroztodivnějších pohybů, a za ním se žene pět šest žen a dětí a všechny na něho křičí a volají, aby se pro boha živého vrátil, a prosí ostatní kolemjdoucí, aby jim pomohli ho zadržet, leč marně, protože nikdo se neodvažuje vztáhnout na něj ruku nebo se k němu třeba jen přiblížit?

Viděl jsem ten výjev z vlastního okna a velice žalostně mne to zdrtilo, neboť po celou tu dobu ten ubohý nešťastník byl, jak jsem viděl, v krajních mukách bolesti, neboť měl, jak jsem slyšel, dvě hlízy, jež nebylo možno přivést k tomu, aby praskly nebo se podebraly. Felčari zřejmě doufali, že se jim podaří hlízy protrhnout, když na ně přiloží ostrá leptadla, ta měl nebožák právě na sobě a propalovala mu kůži jako žhavé železo. Nedovedu povědět, co se s tím nešťastníkem stalo, ale myslím, že takto třesl, až padl k zemi a zemřel.

Ale ani v době morové epidemie nepřestal stát vykonávat své funkce a pokračoval i ve své politice, tentokrát již vedené vojenskými prostředky. Nepopulární válka s Holandskem je Defoem nahlížena z opravdu nezvyklého úhlu.

Měl jsem zde poznamenat, že navzdory prudké nákaze v Londýně i jinde bylo pozoruhodné, že mor vůbec nepronikl na lodi válečného námořnictva, i když po jistý čas se na řece i ve městě mocně verbovalo, neboť válečné loďstvo mělo nedostatek mužů. To však bylo ještě počátkem roku, kdy mor teprv začínal a ještě vůbec nestačil proniknout do oněch částí města, kde se námořníci obyčejně verbují. A jakkoli válka s Holandskem nebyla lidem tehdy nijak vítaná a námořníci vstupovali do válečné služby s jakousi neochotou, mnozí si dokonce stěžovali, že tam byli zavléčeni násilím, přece jen se to v tomto případě ukázalo být násilím prospěšným pro mnohé, kteří by jinak pravděpodobně zahynuli v té všeobecné pohromě a kteří, když měli letní službu za sebou, jakkoli se jim dostalo příčiny oplakávat zkázu svých rodin, protože když se oni navrátili, mnozí z jejich nejbližších již byli v hrobě, přece jen mohli být vděční za to, že byli odtaženi z dosahu oné pohromy, třebaže tolik proti své vůli. Válka s Holandskem se toho roku vsutku rozehrála a také došlo k jedné velké námořní bitvě, v které Holanďané byli poraženi na hlavu, ale my jsme ztratili velké množství námořníků a několik lodí. Avšak jak jsem již poznamenal, mor válečné loďstvo nepostihl, a když lodi zakotvily poté opět na řece Temži, nejprudší vlna moru již začala polevovat.

Jestliže Bunce je jedním z těch námořníků, kteří před válkou utíkají a kteří do ní „byli zavléčeni násilím“, pak Kabe představuje další dobový typ - londýnského mastičkáře, který si vydělává na živobytí prodejem pochybných lektvarů a ochranných prostředků.

Jednu věc však přece musím zaznamenat, a to co se přihodilo jednomu z těchto mastičkářů. Jenž veřejně vyhlášoval, že má naprosto znamenité chránidlo proti moru. To když prý nosí člověk při sobě, zaručeně se nenakazí ani nebude k nákaze náchylný. Můžeme předpokládat, že tento člověk něco onoho svého znamenitého chránidla zajisté neustále nosil v kapse, a přece naň morní nemoc udeřila a odnesla ho během dvou tří dnů.

V září 1665, kdy epidemie kulminovala, se morové jámy plnily mrtvými i živými, jak o tom ve hře vypráví Kabe. Daniel Defoe tuto skutečnost zachycuje v dramatické zkratce.

Když tu šachtu kopali, předpokládali, že jim vystačí na celý měsíc i déle, leckdo dokonce kostelní správu obviňoval, že takovou hrůzu strpí, že prý se připravují pohřbít celou farnost a podobně. Čas však ukázal, že kostelní správa znala polohu farnosti lépe než ti ostatní, protože šachta byla myslím dokončena čtvrtého září, šestého se do ní začalo pohřbívat, a dvacátého, to jest za pouhých čtrnáct dní, už tam naházeli 1114 těl a šachtu museli zasypat, protože těla už ležela šest stop od povrchu země.

.....

Bylo vydáno nařízení přísně zakazující jakýkoli přístup k oněm šachtám, a to jedině proto, aby se zabránilo nákaze. Po nějakém čase však bylo toto nařízení ještě potřebnější než dřív, protože nakažení lidé, jejichž konec se blížil a kteří také blouznili, přibíhali k šachtám zabalení do pokrývek nebo houní, vrhali se dolů, a tak se, jak sami říkali, pohřbívali.

Daniel Defoe, Deník morového roku, Praha 1982

Velký mor v Londýně je obecně považován za jedno z posledních větších vzplanutí této epidemie. Jednou z hypotéz, která vysvětluje vymizení moru z Evropy, je ta, podle níž hlodavce s blechami, kteří byli rezervoárem nemoci, nakonec nahradil jiný druh. Krysu

(*Rattus rattus*), původně do Evropy zavlečenou z Asie, postupně v celé Evropě nahradil větší potkan (*Rattus norvegicus*), který už neměl tak silnou schopnost přenášet bakterie na lidi.

K pozdním vypuknutím moru ve střední Evropě patřil italský mor v letech 1629-1631, který bývá dáván do souvislosti s pohybem vojsk za třicetileté války, a velký mor ve Vídni v roce 1679. V českých zemích se mor naposledy objevil v pobělohorském období. Byly to epidemie v letech 1624-1626, 1632-1635, 1639-1640 a 1648-1649, které byly průvodním jevem třicetileté války a byly způsobeny přesuny válčících armád. Ostravu postihla morová epidemie v roce 1625 a zemřelo při ní asi 500 lidí, tj. téměř polovina obyvatelstva. Další velké rozšíření moru v Čechách nastalo v letech 1679-1681, kdy na naše území mor postupoval z Balkánu přes Uhry a Vídeň. Poslední velká epidemie v Čechách proběhla v letech 1711-1715. V městech se poté začala budovat kanalizace a ulice byly vydlážděny. Tyto zásahy do městské hygieny byly nakonec natolik účinné, že po roce 1715 se již morové epidemie v západní a střední Evropě nevyskytovaly.

Aréna je odvážne divadlo

Rozhovor s Peterem Gáborem

Co se týče Ostravy, jsi stálým hostem především v Národním divadle moravskoslezském. Jaké cesty tě tedy přivedly do Arény?

„O Arénu som sa zaujímal samozrejme ako divák. Zažil som ešte „starú“ Arénu, potom som bol úplne nadšený vybavením i divadelným priestorom „novej“ Arény. No a jedného dňa prišla ponuka od dramaturga Tomáša Vůjtku, ktorý zrejme vsadil na to, že som režisér, ktorý vidí jadro divadelnej práce v práci s hercom. A tiež to, že som režisér, ktorý ctí autora, dôveruje mu, keď už si ho vybral a nesnaží sa ho násilne formálne vylepšovať.“

V Aréne zkoušíš už podruhé, sleduješ nějaký vývoj toho souboru?

„Teraz v Bleche sa po prvý raz stretávam s Josefem Kalužou, Markem Cisovským a s veľmi talentovanou, mladou členkou súboru, Zuzanou Truplovou. S Alenou Sasínovou-Polarczyk a Janom Fišarom som už mal možnosť sa stretnúť pri práci ešte na doskách Národného divadla. Takže súbor vnímam viac-menej cez toto obsadenie. Ale z predstavení, ktoré som videl je sympatické, že herci dostávajú zabráť, a vďaka dramaturgii Arény sa stretávajú aj s náročnými textami, ktoré nemajú inscenačnú tradíciu a nie sú overené. Neboja sa riskovať.“

Máš raději skutečnost, že přicházíš do divadla, kde lidi již znáš, anebo tě baví adrenalin spojený se setkáváním se s novými lidmi a prostředím, kde nevíš, co můžeš čekat?

„Musím sa priznať, že mám rád tie situácie, keď vstupujem do úplne neznámeho prostredia, s neznámym súborom. Spočiatku to býva napínavé, tajomné, súbor nevie čo môže odo mňa ako od režiséra očakávať, ako rozmýšlam a či si porozumieme pri práci. Pretože pri divadelnej práci je vzájomné pochopenie veľmi dôležité. Rád chodím do neznámych miest, kde sa cítim trochu anonymne a zároveň mám pocit bezpečia (*smích*).

Ve tvém životopise je zmínka o tom, že jsi pracoval i v Théâtre Molière v Paříži. To není pro „našince“ zrovna běžná informace. Co se za ní skrývá?

Mal som to šťastie, že moja priateľka, ktorá po DAMU odišla do Paríža, pôsobila práve v tomto divadle, a vďaka nej došlo k tejto spolupráci. Théâtre Molière má dve scény, veľkú sálu a malý, podzemný priestor asi pre päťdesiat divákov. Dramaturgia tohoto divadla sa koncepcne venuje výsostne poetickým textom. A v tomto mikropriestore som inscenoval text poskladaný z rôznych básní francúzskych, anglických, ale dokonca aj slovenských autorov. Bol to príbeh ženy a muža, o stretnutiach, rozchodoch, o ich komplikovanom vzťahu. Dialógy boli poskladané nie z prózy, ale z básní. Veľmi zaujímavý experiment.

Již jsi zmínil pražskou DAMU, nicméně ještě před ní jsi vystudoval slovenštinu a hudební výchovu na pedagogické fakultě v Nitře – opravdu jsi chtěl být učitelem nebo šlo jen o únik z rodinného uměleckého „prokletí“? ;-)

„Nie, nie, to vzniklo tak, že som najprv koketoval s herectvom, hoci som sa od narodenia s touto profesiou vďaka svojej mame, skvelej herečke, stretával a videl, čo všetko obnáša

herecký život , plný strastí, smútku, ale aj radostí a veľkých emócií. Dokonca počas puberty, keď se u nás schádzali herci a herečky a riešili svoje pracovné veci, tak to som ich exaltovanosť a prepiatú emocionalitu doslova neznášal. Ale pozor, nezanechalo to vo mne žiadne trvalé stopy či averziu k tejto profesii (*smích*) a rozhodol som sa ísť na prijímačky herectva na VŠMU v Bratislave. Tam ma nechali prejsť až do posledného kola, dokonca komisia, ktorá vyberala ročník, mi gratulovala k prijatiu, a že všetko ostatné bude už len formalita...no a tá formalita spočívala v tom, že prišiel oficiálny papier, v ktorom mi oznamovali, že ma na školu neprijali. A keď mama zavolala na študijné oddelenie a spýtala sa prečo, tak jej odpovedeli, že preto, lebo museli splniť normu a prijať určitý počet ľudí s robotníckym pôvodom – a to som ja nebol... Mama sa na štúdiom spýtala, či má ísť robiť na rok do zelovocu, a pani zo štúdiého odpovedela – áno, niektorí to tak aj urobili... Skrátka som bol pre herectvo z nevhodnej rodiny (*smích*). Ale chcel som sa vyhnúť vojne, tak som sa prihlásil na pedagogickú fakultu. Ale nedalo mi to a o rok som to zkúsil opäť na VŠMU a odohralo se presne to isté, takže som rezignoval a dokončil tú pedagogiku. No a popritom som viedol amatérske divadlo a uvedomil si, že v tom herectve je človek veľmi neslobodný, všetko závisí od náhody, a že réžia je úplne o niečom inom (*smích*). A pretože škola v Bratislave ma vtedy sklamala, tak som sa rozhodol odísť do Prahy na DAMU.

Pracoval jsi v mnoha českých i slovenských divadlech – je pravda, když se říká, že existuje např. racionální české herectví, emotivní slovenské, až hysterické polské herectví atd. nebo je herectví jen jedno, tedy dvojce – dobré a špatné?

Áno, aj divadlo je buď dobré alebo zlé.

Mne by sa strašne páčilo, keby se niekedy dala spojiť v jednom hereckom výkone slovenská herecká spontánnosť, intuitívnosť s českou racionalitou a úžasným zmyslom pre humor a sebeiróniu. (*smích*)

A čím je tedy pro tebe v tom česko-slovenském divadelním světě Komorní scéna Aréna?

„Divadlom veľkého hereckého detailu.“

V Aréně nyní zkoušíš hru Blecha, která zde bude mít českou premiéru. Jsou hry - evergreeny, které jsou věčnou výzvou režisérům a hercům a pak jsou novinky, do kterých se pouštět může být někdy risk – riskuješ rád?

„Od začiatku, keď som začal robiť divadlo, tak som riskoval. . Ale to k mojej práci jednoducho patrí .Chladný kalkul mi nie je vlastný. A Blechou chcem podporiť riskantnú, ale mne veľmi sympatickú cestu Arény, ktorú považujem za odvážne divadlo (*smích*).

Aréna je kořením, které tu chybělo

Rozhovor s Janem Fišarem

Když coby mladý herec nastoupil Jan Fišar do tehdejšího Státního divadla v Ostravě, netušil, že tomuto divadlu zůstane věrný jako málokdo – celých třicet let. Nicméně časy se mění a před třemi lety dostal nabídku, která by ho, jak sám řekl, ani ve snu nenapadla...

V Aréně zkoušíš už podruhé. Jak vlastně tahle spolupráce začala?

„Začala nabídkou role Mr. Jaye režiséra a šéfa Ivana Krejčího, když chystal Goldbergovské variace. Pro mě to byla úžasná nabídka, protože tohle je – a to nechci být patetický – jedna z osudových rolí, která mě velmi silně zasáhla. Navíc to byla krásná práce s bezvadným souborem – člověk má totiž trochu strach, když přichází mezi jiné lidi, zda ho přijmou mezi sebe. Abych byl znovu patetický (*smích*), překonalo to mé očekávání po všech stránkách.“

Překvapila tě tehdy ta nabídka?

„Překvapila, protože jsem spíš „zaškatulkovaný“ jako herec na tzv. velké plátno. Přitom jsem ale dělal opravdu mnoho představení na malém prostoru – ať už na jevišti Divadla Jiřího Myrona nebo na zkušebně v Divadle Antonína Dvořáka. Nicméně, jak říkám, překvapilo mě to, to je pravda. Ale neváhal jsem ani okamžik. A byl jsem moc rád, když jsem teď znovu dostal příležitost hostovat v Bleše.“

Ve velkém divadle má herec maximálně šanci tušit diváky v první řadě. Jaké to bylo, vidět najednou divákům do tváře, být jim na dotek?

„No, já třeba prostor zkušebny v DAD považuji za menší, než je ten v Aréně, jelikož se tam vejde mnohem méně lidí a jsme si s diváky ještě o něco blíží. Nicméně je pravda, že na představení Goldbergovských variací jsem zažil, co asi nikdy předtím, že lidé během premiéry a některých repríz, ale i například na festivalu Os-tra-var seděli v hledišti nejen na schodech, ale dokonce i na zemi před první řadou. Byli ode mě ani ne půl metru, a to trošičku člověk znervózní (*smích*). Naštěstí reakce byly příznivé, protože kdyby mi chtěli vysvětlit, že takhle už dál ne, tak by mě měli opravdu po ruce (*smích*).“

Tvá kariéra je pevně a dlouhodobě spjata s velkými divadelními domy. Ale neuvažoval jsi, třeba ještě coby student DAMU, o nějakém malém, alternativním divadle, kde se vše dělá jinak, než v těch velkých divadlech, pro mnohé mladé lidi často zkosnatělých a zastaralých?

„Ne, já jsem odjakživa, zřejmě i díky svému naturelu, inklinoval k velkému divadlu a komorní prostory mě až tolik nelákaly. Přestože jsem coby student miloval kromě jiných třeba i Činoherní klub, který je prototypem malých scén. Ale nepatřím k těm, kteří nesnášejí jedno a adorují druhé, tak jak to někdy dělávají třeba někteří divadelní kritici. Ti mnohdy už jdou do velkého divadla s předem hotovým názorem na představení a zřejmě sebelepší inscenace nemá šanci jejich názor zvrátit. A to mě uráží a říkám si, kde berou jednak tu odvalu takové divadlo „nezávisle“ hodnotit a za druhé, proč tam vlastně jdou? Aby mohli být spokojeni nespokojení? Divadlo je buď dobré nebo špatné. Tak jako herec je buď dobrý nebo špatný, a je jedno, jestli je z malého nebo z velkého divadla a také není podstatné, jestli je to herec

pražský, brněnský nebo třeba ostravský, existuje opět jenom herec, který něco umí nebo neumí, ať už je odkudkoliv.“

To je pravda, nicméně často lidé herce rozdělují na „tehdy a dnes“, říkají, že ti staří hráči, herečtí bardi už odešli a ti mladí za moc nestojí, že takoví herci, jací tu byli kdysi, se už nerodí apod. Jsi v tomto stejně pesimistický?

Samozřejmě, že se stále objevují nové a nové talenty, ale takové charismatické a mimořádné osobnosti z poslední doby, jakými byli například Boris Rösner nebo Vladimír Dlouhý, bohužel odešli. A z mladé generace? Rád bych jmenoval Honzu Hájka, protože to byl asi jeden z největších talentů, se kterým jsem se setkal v tomto souboru. A jsem rád, že jsem s ním mohl hrát.“

Tv jsi se v profesi „potatil“, tvůj tatínek byl hercem vinohradského divadla. Sám máš čtyři děti – jak to vypadá s nimi a herectvím?

„Asi z toho nic nebude, i když většinou herci svým dětem říkají – jenom ne, abyste dělali divadlo! Ale mě to mrzí, protože až jednou člověk odejde, tak děti mých dětí už možná ani nebudou vědět, co jsme vlastně s tatínkem dělali... Tři starší děti studují nebo dělají naprosto jiné profese, nicméně u toho nejmladšího, tam by možná ještě mohla být nějaká naděje... i když pochybuji...*(smutné pousmání)*“

Hra Blecha Naomi Wallace se odehrává v 17. století v Londýně v době Velkého moru. Tehdy lidé nevěděli dne ani hodiny, nikdo netušil, zda za pár hodin či dní bude ještě naživu. Dovedeš si představit žít v takto vyhocené době a situaci?

„My se v dnešní době často rouháme, pořád na všechno nadáváme a naše sobeckost a bezohlednost je často bezbřehá. A nemusíme se vracet ani do doby Velkého moru, stačí se i dnes podívat na jiná místa na zeměkouli, kde mají lidé opravdové problémy, za všechny bych jmenoval třeba Somálsko. A ty naše pseudoproblémy, které teď a tady řešíme, jsou často jen drzým a arogantním chováním, proti tomu, co se děje jinde. A je dobře, že nám to hry, jako je třeba Blecha, oklikou připomínají.“

Postavy této hry jsou nuceně drženy na jednom místě, uzavřeny v domě, ze kterého na dlouhou dobu není úniku...

„Já si takovou situaci vůbec nedokážu ve svém životě představit, protože se děsím stísněných prostor a ani si to raději představovat nechci, protože mě jímá hrůza. To, že se Blecha bude hrát právě v malém prostoru Arény, myslím, ještě posílí realnost a plastičnost toho pocitu nemožnosti úniku.“

Vedle zkušených starších kolegů se setkáváš v Bleše i s mladičkou Zuzanou Truplovou...

„Myslím si, že je to velice talentovaná herečka a díky jejímu mládí má člověk možnost být konfrontován s úplně jiným viděním věcí. Je to zkrátka nová krev, která donutí člověka se občas probudit *(smích)*.“

S režisérem Peterem Gáborem jsi zkoušel už mnohokrát. Změnil se nějak během těch let?

„Peter je Slovák, proto se u něho vždy projevoval slovenský temperament, nicméně za ta léta jsme se všichni tak trochu uklidnili (*smích*). Ale každopádně je to člověk a režisér, který umí vyslechnout a tolerovat i druhou stranu, není to žádný despota, a to určitě i proto, že sám pochází z herecké rodiny.“

Jak vidíš Komorní scénu Aréna v kontextu ostatních ostravských divadel?

„Aréna, přestože se hodně proměnila, mi vždycky byla sympatická a pamatuji si všechna ta představení ještě na poloprofesionální bázi, také proto, že tam hráli mí kamarádi a kolegové jako například Tomáš Jirman, Apolena Veldová, Zdeněk Kašpar a mnoho dalších. A dnes? Dnes je to divadlo (stejně jako tehdy) se silným souborem. A zaplat'pánbůh za to, že tu je. Protože v dobách, kdy jsem v Ostravě začínal, tak tehdy té ostravské „divadelní krmí“ něco chybělo, jakési koření. A tím se stala Aréna. A to opravdu neříkám jenom proto, že v tomto mně milém souboru i divadle opět hostuji.“